

ГОНЧАРСТВО ЯК ВИД ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

А *Висвітлені питання навчання техніки роботи з глиною у початковій школі. Проаналізовані аспекти виховання художньо-естетичного смаку в учнів початкових класів, на які доцільно спиратися вчителів у практичній роботі з учнями. Обґрунтована важливість навчання гончарному мистецтву молодших школярів, у ході якого вони пізнають можливості глини як матеріалу для виготовлення різних форм та опановують послідовність їх виконання.*

Ключові слова: гончарне мистецтво, гончарство, творча діяльність, молодші школярі, учні початкових класів, глиняні вироби.

Постановка проблеми. Відродження культурного і художньо-творчого потенціалу українського народу, реформування вітчизняної освітньої системи розкривають і збагачують внутрішній світ дитини, художньо-естетичні знання, розвивають творчі здібностей. Постійний інтерес і наявність різних підходів до виховання дітей та учнівської молоді через мистецтво засвідчуються в Законі України «Про освіту» (1991), «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексній програмі художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах» (2004), «Державному стандарті початкової, базової і повної загальної освіти» (2011).

Роль естетичного виховання у формуванні особистості, її всебічному розвитку важко переоцінити. Вже в давнину відзначали красу в житті та діяльності людини. Мистецтво сприяє розвитку свідомості та почуттів особистості, її поглядів і переконань, велику роль відіграє у формуванні моральності, створює умови для духовного піднесення особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічними дослідженнями, спрямованими на розгляд декоративно-прикладного мистецтва в різних аспектах, займалася низка науковців: Г. Пантелеєв вивчав можливості застосування народних традицій в оформлювальних роботах; О. Поліщук розглядав форми і методи використання декоративно-прикладного мистецтва у навчально-виховному процесі; Л. Єнтіс розкрив роль декоративно-прикладного мистецтва у формуванні художньо-творчих інтересів підлітків; Є. Антонович, В. Шпільчак досліджували народне образотворче мистецтво як засіб естетичного виховання підлітків. Погляди на навчання та виховання учнівської і студентської молоді; ідеї розвитку національної художньої культури, культурологічного характеру освіти та формування естетичної свідомості особистості відображені у працях: М. Абдуллаєва, О. Арнольдова, А. Бурова, В. Бутенка, Н. Бутенко, І. Зязюна, М. Кагана, Б. Ліхачова, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Рябіної, В. Сухомлинського, Г. Шевченко.

Мета статті. Сьогодні декоративне мистецтво – складне, багатогранне художнє явище. Воно розвивається у галузях народного традиційного (народні художні промисли), професійного мистецтва і самодіяльної творчості. Між ними існують взаємозв'язки та розбіжності. Народне декоративно-прикладне мистецтво живе на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Воно має глибинні зв'язки з історичним минулим, яке передається із покоління в покоління і збагачується новими елементами. Професійне декоративне мистецтво – результат

творчості людей зі спеціальною художньою освітою. Їх готують середні і вищі навчальні художні заклади України, університети тощо. У справі піднесення рівня художньої освіти в Україні важливу роль відіграють заклади, які надають початкову мистецьку освіту. До них поправу можна віднести Державну спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені Василя Кричевського.

Формування художньої культури підростаючого покоління, як і будь-який виховний процес у закладі має цілеспрямований та організований характер, в якому провідна роль належить учителям усіх предметів, вихователям, майстрам. Педагогічна професія є одним із найскладніших видів трудової діяльності. Педагог – скульптор дитячої душі, організатор і керівник цілеспрямованого процесу формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Тому перед педагогічними працівниками Колегіуму мистецтв стоїть професійна вимога – на кращих зразках гончарного мистецтва виховати високо особистість.

Виклад матеріалу дослідження. Народна творчість – це історична основа, на якій розвивалася і розвивається одна із форм суспільної свідомості і суспільної діяльності – світова художня культура.

Народна творчість включає в себе різні види художньої діяльності народу – поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво, народне будівництво тощо. Народна творчість існує як сукупність численних видів, жанрів. Усі вони об'єднують основне – пізнання та відображення трудової діяльності людства, його історії, побуту тощо, хоча кожен із них має певні особливості функціонального призначення, матеріалу, засобів вираження.

Народна творчість виникла у нелегкому, тривалому процесі колективної трудової діяльності. Пізнання світу, засвоєння дійсності первісною людиною поєднувалося із формуванням її художньо-образного мислення. Праця відіграла величезну роль у походженні мистецтва.

Поліфункціональне за своєю суттю мистецтво – є не тільки відображенням і пізнанням життя, а й своєрідною його моделлю. Однак при різних соціальних функціях воно зберігало цілісність, внутрішню єдність.

Виникнувши внаслідок трудової діяльності, мистецтво, нерозривно пов'язане з життям народу, було тільки народним. Демократизм народного мистецтва як особливого засобу пізнання, відображення та творення дійсності, виховання й гуртування людей має важливе значення для розвитку художньої культури.

У всі епохи народне мистецтво було фундаментом художньої культури. Поступово в класовому суспільно-

му мистецтві розмежувалася на два русла – народне і професійне, тобто таке, що спирається на спеціальну, систематичну художню освіту. Прогресивне професійне мистецтво завжди правдиво відбиває життя народних мас, їхні ідеї та прагнення. Особливою популярністю у народі користується декоративно-прикладне мистецтво, до якого входять: лозоплетіння, вишивка, в'язання, гончарство, макраме, ковальство тощо.

Ліплення – один із видів мистецтва, створення скульптури з м'яких матеріалів. Заняття з ліплення сприяють формуванню розумових здібностей дітей, творчого ставлення до навколишнього світу, розширюють їхній художній кругозір.

Унікальна методика ліплення з глини проста в освоєнні і ні з чим не можна порівняти її вплив на творчий розвиток особистості будь-якого віку. На уроках з ліплення у початковій школі дуже важливо створювати атмосферу довіри і доброзичливості. Заняття проходять в ігровій формі і настільки захоплюючі, що діти проводять за ними кілька годин, зовсім не втомлюючись. Учні молодшого шкільного віку освоюють найпростіші прийоми роботи з глини: розкачування, сплюснення, витягування. Заняття ліпленням розвивають художній смак, індивідуальність, інтуїцію, виховують організованість, дисциплінованість і акуратність при роботі з глиною, а також уміння планувати творчий процес кожним учнем. На уроках гончарства вчитель дарує дітям радість творчості, знайомить з історією художніх народних керамічних промислів, образною стилізацією глиняних іграшок, показує професійні прийоми ліплення, допомагає розкрити здібності дітей, подолати труднощі в процесі навчання, прищепити інтерес до ліплення, розвинути художній та естетичний смак, правильні професійні прийоми ліплення і вміння спостерігати, виділяючи головне, істотне, відкидаючи другорядне, зайве. Діти отримують знання, вміння, навички, усвідомлення єдності людини з природою.

Мета уроків гончарства у Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» полягає в тому, щоб розкрити створення скульптурного образу; вивчити історію розвитку керамічних промислів; розкрити особливості роботи з глиною; ознайомитися з народними глиняними іграшками; виявити значення уроків ліплення; розглянути технологію виконання робіт з глини.

Для успішного оволодіння навичками декоративного ліплення учитель використовує предмети декоративно-прикладного мистецтва і, зокрема, художні вироби народних умільців. І чим раніше діти знайомляться з

народною творчістю, тим вільніше вони застосовують елементи декоративного оформлення в своїх роботах. Народні іграшки своєю багатою тематикою впливають на задум дитини, збагачують уявлення про навколишній світ, розширюють можливості сюжетного ліплення. Учні початкової школи ліплять і прикрашають орнаментом посуд, тварин, козаків, баринь. Поступово вони вчаться відбирати і поєднувати декоративні елементи, складати з них візерунок, поміщати його спочатку на плоский, а потім на об'ємний предмет. Все це розвиває в дітях потребу до створення красивих виробів, розвиває їх художній та естетичний смак, культуру творчості.

Висновки. Творча діяльність дитини проявляється у різнобічних якостях і вміннях. Вимога передати у роботі схожості із зображуваним об'єктом змушує школяра помічати у ньому особливі властивості. У результаті цілеспрямованих занять гончарством в учнів розвивається спостережливість, уміння порівнювати, встановлювати подібності і розбіжності предметів, взаємозв'язок між цілим та її частинами. Ліплення з глини сприяє розвитку в дітей початкових класів аналітико-синтетичної функції мислення.

Під час роботи з глиною дитина відчуває естетичну насолоду від її пластичності, об'ємності, від форм, які утворюються у процесі ліплення, усвідомлює різні властивості глини. Якщо цей вид діяльності правильно поставити, то ліплення може бути улюбленою справою дітей. Таким чином, на уроках гончарства учитель ставить перед собою певні завдання: розвиток дитячої творчості, збагачення учнів образотворчими і технічними вміннями, створення інтересу до ліплення. Заняття даним видом творчої діяльності впливають на загальний розвиток дітей, зокрема і розвиток естетичного почуття та художніх смаків.

Подальшого вивчення потребують аспекти навчання учнів початкової школи розпису глиняних виробів, а також методики роботи з різноманітними техніками та удосконалення їх на уроках.

Список використаних джерел

1. Сухомлинский, В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности / В. А. Сухомлинский. – Москва : История педагогики, 1999. – 373 с.
2. Формування освітнього середовища профільної школи : колект. моногр. / М. І. Піддячий, М. В. Васильківський, В. І. Доротюк, Н. Г. Левченко, В. І. Туташинський, О. В. Кохан, М. О. Ассанов, В. В. Рогоза, М. С. Коляновська, В. П. Чудакова. За ред. М. І. Піддячого. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – 200 с.
3. Яновська, Н. Мистецтво навчання або навчання через мистецтво / Н. Яновська // Початкова школа. – 2005. – № 9. – С. 47–49.

*Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 02.04.2016*

Зубань В. М. Гончарство как вид декоративно-прикладного искусства в системе ценностей художественной культуры.

А Освещены вопросы обучения технике работы с глиной в начальной школе. Проанализированы аспекты воспитания художественно-эстетического вкуса в учащихся начальных классов, на которые целесообразно опираться учителю в практической работе с учениками. Обоснована важность обучения гончарному искусству младших школьников, в ходе которого они узнают возможности глины как материала для изготовления различных форм и осваивают последовательность их выполнения.

Ключевые слова: гончарное искусство, гончарство, творческая деятельность, младшие школьники, ученики начальных классов, глиняные изделия.

Zuban' V.M. Pottery as a kind of arts and crafts in the system of artistic values of culture.

С The questions of learning techniques of work with clay in elementary school has been lighted up in this article. The aspects of education of pupils' artistic and aesthetic taste in primary school have been analyzed. The teacher can use this aspect in practical work with pupils. The importance of learning pottery art in primary school is substantiated in this article. At lessons pupils learn the possibilities of clay as a material for the production of various forms and vaster the sequence of their execution. It is noted, that this type of occupation influences children's development and their aesthetic and artistic sense and artistic tastes.

Key words: pottery art, pottery, creative activity, younger pupils, pupils of primary school, earthen ware.